

**С. К. Жаугашева¹, Л. И. Пивень^{1*}, Т. В. Ким¹, К. У. Карабаева¹, М. Т. Асмагамбетова¹,
А. Р. Романова¹, Т. Л. Николаева¹, Н. Т. Дилдабекова¹, М. К. Кудеринова¹**

МЕДИЦИНАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТТЕГІ БІЛІМ БЕРУДІ ОҢТАЙЛАНДЫРУ ЖӘНЕ ДАРАЛАУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

¹«Қарағанды медицина университеті» коммерциялық емес акционерлік қоғам клиникалық фармакология және дәлелді медицина кафедрасы (Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы)

*Любовь Ивановна Пивень – ассоциированный профессор кафедры клинической фармакологии и доказательной медицины, к.м.н. Некоммерческое акционерное общество «Медицинский университет Караганды», Караганда, Республика Казахстан, e-mail: Piven@qmu.kz, контактный телефон: +77017453656

КЕАҚ «Қарағанды медицина университеті» Клиникалық фармакология және дәлелді медицина кафедрасында «Мейірбике ісі» білім беру бағдарламасы бойынша «Фармакология негіздері» пәнін оқитын студенттерді қашықтықтан оқыту аспектілері қаралды.

Медициналық жоғары оқу орындарында қашықтықтан оқыту формасын қолдану пікірталас болып қалады, өйткені медициналық білім берудің оқытушы-студент, дәрігер-пациент қатынастарына байланысты өзіндік ерекшеліктері бар. Бірақ мұндай жағдайларда да бұл оқыту форматы өзінің икемділігін көрсетеді. Қашықтықтан оқыту әрбір студенттің өздігінен білім алуына шексіз мүмкіндіктер береді, тәртіпті дамытады, орналасқан жеріне немесе жұмыс орнына қарамастан қажетті білім алуға көмектеседі. Қашықтықтан оқыту COVID-19 пандемиясы кезінде ерекше маңызға ие болды.

Авторлар қашықтан оқыту формаларын қолданудың талдауын, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін ұсынады. Мақалада оқытушылар коммуникативті, оқу-тәрбиелік, мотивациялық, ұйымдастырушылық және техникалық процестерде кездескен қашықтықтан оқыту технологияларын қолданудағы қиындықтар көрсетілген. Сонымен қатар, Moodle білім беру платформасында күндізгі бөлімде оқитын студенттер үшін қашықтықтан оқытуды қолдану мүмкіндіктері мен тәжірибесі ашылып, дәлелденген.

Кілт сөздер: білім беру, Медицина Университеті, кәсіби құзыреттер, интеграция, пәнаралық байланыстар

Бүгінгі таңда білім беру жүйесі қайта құрылу-да, оның басты міндеті ақпараттық-білім беру технологияларының үздіксіз дамуымен қатар қажетті ақпаратты өз бетінше таба алатын, онымен нәтижелі жұмыс істейтін және өзінің біліктілігі мен дағдыларын жетілдіре алатын тұлғаға қайта бағдарлану болып табылады. Білім беруде ақпараттық технологияларды қолданудың маңызды шарты – студенттерге кеңістік пен уақытқа қарамастан қажетті ақпаратты алуға мүмкіндік беретін ақпараттық ресурстардың болуы.

Қашықтықтан оқыту – оқу процесіне тән барлық компоненттерді (мақсаттар, мазмұн, әдістер, ұйымдастырушылық түрлері, оқыту құралдары) қамтитын және интернет-технологиялардың нақты құралдарымен немесе интерактивтілікті көздейтін басқа да құралдармен іске асырылатын оқытушы мен білім алушының қашықтықтан өзара әрекеттесу [5]. Бұл білім алушыларға оқытушымен интерактивті қарым-қатынас кезінде зерттелетін ақпараттың негізгі көлемін алуға және оны өз бетінше игеруге мүмкіндік беретін технологиялар жиынтығы.

Қашықтықтан білім беру өзінің ыңғайлылығы мен икемділігінің арқасында өте танымал білім беру түріне айналуға, көптеген мамандардың оқуын жалғастыруына кедергі келтіретін негізгі кедергіні жояды, белгіленген кесте бойынша сабақтарға қатысу қажеттілігін жояды. Қашықтықтан білім алушылар өз кестелеріне сәйкес өздеріне ыңғайлы сабақ уақытын таңдай алады [2].

Әрбір білім алушы кез келген жерде және кез келген уақытта мазмұнға еркін қол жеткізе алатын кезде барлық оқу ақпаратының бір жерде орналасуы өте маңызды. Студенттің жеке қарқынмен оқитыны оқу материалын қайта қарау арқылы қиындық тудырған сұрақтарға қайта оралуы мүмкін. Білім беру мазмұнын үнемі жаңартып отыруға болады, бұл соңғы ғылыми жетістіктерден хабардар болуға және заманауи өзекті және маңызды ақпаратты жеткізуге мүмкіндік береді. Оқытушы оқу курсының жеке бөліктерін материалдың сипаты мен оның өзектілігі туралы өзіндік, авторлық идеяларына сәйкес өзгертуге мүмкіндігі бар.

Қашықтықтан оқыту жүйелері студенттердің оқыған материалдары бойынша білімдерін қашықтан және лезде тексеруге мүмкіндік береді, ал университет әкімшілігі студенттердің үлгерімі мен оқыту сапасын бақылау арқылы оқу процесінің өзекті статистикасын алады [4].

Қандай түрде (қашықтықтан немесе күндізгі форматта) өткізілетініне қарамастан, кез келген оқытудың тиімділігі бірнеше өлшемдерге байланысты: білім алушының уәждемесі, сапалы оқытылатын оқу материалының қажетті көлемі және кейінгі бақылау. Жоғарыда айтылғандарды орындаған жағдайда студент оқудан максималды нәтиже алады. [2,3].

Қашықтықтан оқытудың ерекшелігі қолданылатын технологияларда өз ізін қалдырады. Ең алдымен, бұл оқу процесінде оқытушының рөліне байланысты. Ол ең алдымен білім беруші оқу-тәрбие процесіндегі рөлімен байланысты.

Егер бұрын дәстүрлі білім беру жүйесінде оқытушы білімнің интерпретаторы ретінде орталық орынға ие болса, қазір ақпараттандыру жағдайында бұл орын әр түрлі көздерден білімді өз бетінше алатын студентке көбірек тиесілі. Бұл жағдайда оқытушы координатор ретінде әрекет етеді, студентке білімді кейіннен тәжірибеде қолдану үшін алуға көмектеседі. Оқытушының толғандыратын мәселесі – өз қызметін жүзеге асырудың әдістері мен технологияларын таңдау. [6].

Сондықтан, заманауи технологиялық жетістіктерге негізделген қашықтықтан оқыту әдістері, жоғары дәрежеде қамту және ұзақ мерзімді іс-қимылға ие бола отырып, жақын арада студенттерді сабаққа дайындауды жақсарту мақсатында басты рөл атқарады.

Медициналық білім беру өзінің ерекшелігіне байланысты тек қашықтықтан жүзеге асырыла алмайды, өйткені барлық уақытта, негізінен, оқыту «науқастың төсегінде» өткізілді.

Алайда, кейбір мамандықтар бойынша – фармацевтика, мейірбике ісі, медико-биологиялық ісі (медициналық диагностикалық мамандықтар), қоғамдық денсаулық сақтау, емдеу-профилактикалық іс, әсіресе студенттердің негізгі орта медициналық білімі болса, кейбір іргелі пәндерді қашықтықтан оқытуға болады.

Айта кету керек, COVID-19 пандемиясына байланысты қалыптасқан мәжбүрлі өзін-өзі оқшаулау жағдайы, қашықтан оқыту мәселесі өзекті бола бастады. Бұл жағдай онлайн оқытуды белсенді пайдалануға әкелді және медициналық білім берудің және студенттерге қашықтан оқуын жалғастыру мүмкіндігін берудің негізгі көзіне айналды.

КЕАҚ «Қарағанды медицина университетінде» «Moodle» қашықтықтан оқыту сервері енгізілді, оған университеттің әрбір студенті қол жеткізе алады. Модульдік объектіге бағытталған динамикалық оқыту ортасы – бұл онлайн оқу сайттарын жасау мүмкіндігін беретін GNU GPL лицензиясы бар ақысыз веб-бағдарлама. Құрылған курстар электрондық оқыту құралдарының құрылымдық формаларын пайдалануға негізделген.

КЕАҚ «Қарағанды медицина университетінің» Клиникалық фармакология және дәлелді медицина кафедрасында «Мейірбике ісі» мамандығы бойынша қысқартылған оқыту түрі (орта медициналық білім беру базасында) 2019-2020 оқу жылынан бастап «фармакология негіздері» пәнін қашықтықтан форматта оқиды.

«Фармакология негіздері» пәні студенттердің «Мейірбике ісі» мамандығын оқуы үшін базалық пәндер циклінің міндетті жоғары оқу орны компоненті болып табылады. Бұл пән дәрілік заттардың тірі организмдерге әсері мен әрекеттесуін зерттеуді қамтиды. Фармакологиялық тәжірибеде жыл сайын химиялық заттардың үлкен кластары оқытылып, зерттеледі. Олардың ішінде клиникалық тәжірибеде тек ондаған жаңа жоғары белсенді препараттар қолданылады. Жыл сайын бұрыннан белгілі препараттардың әсер ету механизмдері нақтыланады, құрылымдық аналогтары шығарылады, оларды қолдануға көрсеткіштер

мен қарсы көрсеткіштер кеңейтіледі немесе өзгертіледі. Фармакология теориялық ғылымдардың мәліметтерін клиникалық тәжірибемен, әсіресе фармакотерапиямен біріктіреді.

Пәнді оқуға 90 сағат көлемінде 3 кредит бөлінеді. Қашықтықтан оқыту процесінде студенттер болашақ тәжірибеде қажетті теориялық және тәжірибелік білім алады. Бүгінгі технология пәнді дайындауда осы қиындықтарды жеңілдететін ақпараттық құралдарды жобалауға және жасауға мүмкіндік береді.

Кафедраның профессорлық-оқытушылық құрамы студенттердің білімін бағалауға арналған оқу-әдістемелік кешен мен бақылау-өлшеу құралдарын әзірледі.

Оқыту «Platonus» ААЖ жүйесінде қашықтықтан өтеді. Оқыту ұзақтығы академиялық күнтізбеге сәйкес жүзеге асырылады. Аралық аттестаттау кезеңінде оқуды аяқтағаннан кейін білім алушылар жазбаша емтихан форматында қорытынды бақылауды тапсыруға міндетті. Пәнді қорытынды бақылау үшін жұмыстарды плагиатқа қарсы міндетті түрде тексеріп отырып, Session компьютерлік электрондық бағдарламасында орналастырылған 3 оқылатын бөлімге жағдайлық тапсырмалар әзірленді. Емтиханның бұл түрі ұсынылған жауаптарға объективті баға беруге мүмкіндік берді, өйткені бағалау студенттердің аты-жөнін көрсетпей online режимінде жүргізілді және алынған интернет көздерінің пайызы ескеріледі.

Теориялық оқыту кезеңінде студент пәнді MOODLE электронды қашықтықтан оқыту жүйесі арқылы оқиды, мұнда оған барлық оқу материалдары (дәріс конспектісі, бейнедәрістер, презентациялар), тапсырмалар (тесттер, жазбаша тапсырмалар, топтық талқылаулар) және online мүмкіндігі іске асырылады (чат, аудио-бейне конференциялар) және offline (хат алмасу, пікірталас алаңы) оқытушының кеңес беру мүмкіндігі.

Тәжірибелік сабақтарда Moodle қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру кезінде компьютер өте тиімді көмекші болады. Білімді жетілдіру үшін білім алушылар электронды оқулықтарды пайдалана алады.

Тәжірибелік тапсырманы орындау және тексеру электрондық материалдың мазмұнын өз бетінше зерттеуді қамтиды. Материалды бекіту бақылау сұрақтары, тест тапсырмалары және жағдайлық есептерді шешу арқылы жүзеге асырылады.

Пәнді оқу процесінде қазіргі таңда студенттердің білімін бақылау үшін компьютерлік тестілеуді қолдану жиі кездеседі. Moodle-де оқытушылар тестілеудің қажетті шарттарын әзірледі, бұл субъективті факторларды қоспағанда, білім алушының білімін объективті бағалауға мүмкіндік береді. Пәнді оқу кезінде қашықтықтан оқыту жүйесі тиімді оқыту үшін нәтижелі педагогикалық фактор болып табылады және жиналған материал негізінде пән бойынша электрондық білім базасын құру болып табылады.

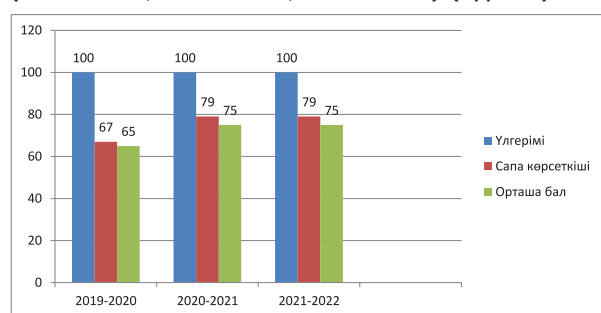
Бұл базаның бастапқы негізін кафедра оқытушылары электронды оқулық, тест тапсы-

рмалары, әр тақырыпқа әдебиеттерге сілтеме түрінде құрды.

Жыл сайын Moodle-де орналастырылған тәжірибелік сабақтарға арналған тапсырмалар, БӨЖ және ӨБӨЖ жетілдіріліп, жаңартылып отырады.

Оқу процесінде Moodle қашықтықтан оқыту жүйелерін пайдаланған білім алушылар ақпаратты жақсы түсініп, игеріп, пәнді оқуға деген ынтымақтың ең жақсы көрсеткішіне ие болды. Кейбір білім алушылар кәсіби бағыттағы ақпаратты өз бетінше іздеуге, жинақтауға және сақтауға бастама көтерді, ақпаратпен бөлісуге және оны басқалармен талқылауға ұмтылды. Оқытушының білім алушылардың бастамаларын қолдауы болашақ мамандардың кәсіби өзін-өзі тәрбиелеу дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Біздің ойымызша, осы кезеңде пән бойынша оқыған студенттердің үлгерім көрсеткіштерінің динамикасы қызығушылық тудырады.

Мәселен, 2019-2020 оқу жылында студенттер контингенті 40 адамды, 2020-2021 оқу жылында – 14 адамды, 2021-2022 оқу жылында – 129 адамды құрады. Үлгерім көрсеткіштерінің нәтижелері жылдар бойынша үлгерімді салыстырмалы талдау диаграммасында ұсынылған (2019-2020, 2020-2021, 2021-2022) (сурет1).



Сурет 1 – Жылдар бойынша үлгерім көрсеткіштерінің нәтижелері

Салыстырмалы талдау негізгі көрсеткіштердің өсу динамикасын көрсетті. Мәселен, 2019-2020 оқу жылымен салыстырғанда, 2020-2021 және 2021-2022 оқу жылдарында үлгерімнің сапалық көрсеткіші 12% - ға, орташа балл 10% - ға өсті.

Алынған мәліметтерге сәйкес, қашықтықтан оқытудың бірінші жылында (2019-2020 ж.) тиімділік көрсеткіштері айтарлықтай төмен болды. Бұл жағдай бірнеше факторларға байланысты болуы мүмкін. Біріншіден, дайындалған оқу материалдары айтарлықтай көлемді болды, екіншіден, білім алушылар контингенті компьютерде жұмыс істеу дағдыларын толық меңгермеген жас шамасында болды.

Келесі жылы оқу-әдістемелік кешен жетілдіріліп, соңғы (2020-2021, 2021-2022) оқу жылдарында нәтижелік көрсеткіштер біркелкі болып, оң динамикаға ие болғанын көреміз.

Осылайша, пәнді оқу процесінде ең үлкен нәтиже қашықтықтан оқыту сервері Moodle коммуникациялық технологияларын оқытушылар да, студенттер де пайдаланған кезде қол жеткізіледі. Кафедраның техникалық жабдықтан-

дырылуы және Moodle онлайн оқыту жүйесін пайдалану саласындағы оқытушылар мен білім алушылардың белсенділігі оқу ақпаратының саны мен сапасын арттырады.

Жүргізілген жұмыстардың нәтижелері бойынша Moodle платформасында қашықтан оқытуды қолдану білім беруші мен білім алушының тиімділігін арттырады (білім алушының материалды түсіну, қабылдау, есте сақтау процесіне әсері, уақытты қысқартады) деген қорытынды жасауға болады. тапсырмаларды орындау барысында, студенттің пәнді өздігінен меңгеруін белсендіру және т.б.); білім деңгейін арттыруға және болашақ мамандардың кәсіби білім, білік, дағдысын қалыптастыруға оң әсерін тигізеді.

КЕАҚ «Қарағанды медицина университетінің» Клиникалық фармакология және дәлелді медицина кафедрасының тәжірибесі көрсеткендей, қашықтан оқытудың маңызды артықшылығы қолжетімділікке байланысты on-line және off-line режимдерінде тәжірибелік сабақтарды өткізу мүмкіндігі болып табылады. Интернетке қосылу сапасы мен тиімділігін қамтамасыз етеді, заманауи деректер қорына, әдеби көздерге және ақпараттық ресурстарға қолжетімділікті қамтамасыз етеді, білім беру қызметін өздігінен ұйымдастыру арқылы профессорлық-оқытушылар құрамы мен студенттердің интеллектуалдық және шығармашылық әлеуетін арттырады.

Қашықтықтан оқыту форматының басқа да көптеген білім беру формалары сияқты кемшіліктері де жоқ емес. Осылайша, студенттер білімнің пассивті тұтынушыларына айналады, өйткені оқытудың белсенді әдістері жоқ, компьютер мен жоғары жылдамдықты интернеттің тұрақты болуы қажет.

Нарықтық қатынастар және денсаулық сақтау мен білім беру жүйесін жетілдіру жағдайында денсаулық сақтау жүйесінің болашақ мамандарын кәсіби даярлау оқыту технологиясына жаңа тәсілдерді талап етеді. Бұл тұрғыда қашықтықтан оқыту оның тиімділігін арттыру мақсатында оқу үдерісін ұйымдастырудың мазмұнын, әдістері мен формаларын органикалық біріктіруді қамтамасыз ететін ең оңтайлы және тиімді болып көрінеді. [5].

ӘДЕБИЕТ

1 Гончарова О.Н., Халилова М.Ю. Особенности дистанционного обучения в высших учебных заведениях в условиях пандемии Covid-19. Открытое образование. 2022;26(1):34-41. <https://doi.org/10.21686/1818-4243-2022-1-34-41>

2 Ласкина, Е.Е. Современные дистанционные формы обучения в 21 веке / Е.Е. Ласкина, Р.П. Аведова // SCIENCES OF EUROPE | Педагогические науки. – 2016 - №8 (8). – С.22-26.

3 Мирзаев Ш.С. Задачи дистанционного обучения. Программные реализации систем дистанционного обучения // Вопросы устойчивого развития общества. 2021. № 12. С. 839-842.

4 Тукенова Н.И., Груздева М.Л., Груздева К.Е. Результаты внедрения систем дистанционного обучения в вузах Казахстана // Современ-

ные наукоёмкие технологии. – 2020. – № 12-1. – С. 242-246;

5 Шатуновский В.Л., Шатуновская Е.А. Ещё раз о дистанционном обучении (организация и обеспечение дистанционного обучения) // Вестник науки и образования. 2020. № 9-1(87). С.53-56. URL: <https://top-technologies.ru/ru/article/view?id=38441> (дата обращения: 25.09.2022).

6 Piña A.A. Instructional Design Standards for Distance Learning. Bloomington: Association for Educational Communications and Technology, 2017. 133 p.

REFERENCES

1 Goncharova O.N., Halilova M.YU. Osobennosti distancionnogo obucheniya v vysshih uchebnyh zavedeniyah v usloviyah pandemii Covid-19. Otkrytoe obrazovanie. 2022;26(1):34-41. <https://doi.org/10.21686/1818-4243-2022-1-34-41>

2 Laskina, E.E. Sovremennye distancionnye formy obucheniya v 21 veke / E.E. Laskina, R.P. Avedova // SCIENCES OF EUROPE | Pedagogicheskie nauki. – 2016 - №8 (8). – S.22-26.

3 Mirzaev SH.S. Zadachi distancionnogo obucheniya. Programmnye realizacii sistem distancionnogo obucheniya // Voprosy ustojchivogo razvitiya obshchestva. 2021. № 12. S. 839-842.

4 Tukenova N.I., Gruzdeva M.L., Gruzdeva K.E. Rezul'taty vnedreniya sistem distancionnogo obucheniya v vuzah Kazahstana // Sovremennye naukoemkie tekhnologii. – 2020. – № 12-1. – S. 242-246;

5 URL: <https://top-technologies.ru/ru/article/view?id=38441> (data obrashcheniya: 25.09.2022).

6 Shatunovskij V.L., Shatunovskaya E.A. Eshchyо raz о distancionnom obuchenii (organizaciya i obespechenie distancionnogo obucheniya) // Vestnik nauki i obrazovaniya. 2020. № 9-1(87). S. 53-56.

7 Piña A.A. Instructional Design Standards for Distance Learning. Bloomington: Association for Educational Communications and Technology, 2017. 133 p.

Поступила 17.03.2022

С. К. Жаугашева¹, Л. И. Пивень¹, Т. В. Ким¹, К. У. Карабаева¹, М. Т. Асмагамбетова¹,

А. Р. Романова¹, Т. Л. Николаева¹, Н. Т. Дилдабекова¹, М. К. Кудеринова¹

ОСОБЕННОСТИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТА ОПТИМИЗАЦИИ

И ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ В МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

¹Кафедра клинической фармакологии и доказательной медицины Медицинского университета Караганды (Караганда, Республика Казахстан)

Рассмотрены аспекты дистанционного обучения студентов, обучающихся по образовательной программе «Сертинское дело» на кафедре клинической фармакологии и доказательной медицины в НАО «Медицинском университете Караганды» по дисциплине «Основы фармакологии».

Использование дистанционной формы обучения в медицинских вузах остается дискуссионным, так как медицинское образование имеет свои особенности, связанные с отношениями преподаватель-студент, врач-пациент. Но даже в таких случаях данный формат обучения демонстрирует свою гибкость. Дистанционное обучение дает каждому студенту неограниченные возможности для самообразования, развивает дисциплину, помогает получить необходимые знания независимо от места нахождения или занятости. Особую значимость дистанционное обучение получило в период пандемии COVID - 19.

Авторами представлен анализ применения форм дистанционного обучения, их преимущества и недостатки. В статье конкретизированы имеющиеся трудности использования технологий дистанционного обучения, с которыми столкнулись преподаватели в коммуникативном, учебном, мотивационном, организационном и техническом процессе. Дополнительно раскрываются и обосновываются возможности и опыт использования дистанционных форм обучения для студентов очной формы на образовательной платформе Moodle.

Ключевые слова: образование, медицинский университет, профессиональные компетенции, дистанционное обучение

S. K. Zhaugasheva¹, L. I. Piven¹, T. V. Kim¹, K. U. Karabayeva¹, M. T. Asmagambetova¹,

A. R. Romanova¹, T. L. Nicolaeva¹, N. T. Dildabekova¹, M. K. Kuderinova¹

FEATURES OF DISTANCE LEARNING AS A TOOL FOR OPTIMISING

AND INDIVIDUALISING EDUCATION AT A MEDICAL UNIVERSITY

¹Clinical Pharmacology and evidence-based Medicine Department, «Karaganda medical University» non-profit joint-stock Company (Karagandy, Republic of Kazakhstan)

Aspects of distance learning of students enrolled in the educational program "Nursing" at the Department of Clinical Pharmacology and Evidence-Based Medicine at the NCJsc "Medical University of Karaganda" in the discipline "Fundamentals of Pharmacology" are considered.

The use of distance learning in medical universities remains debateable, as medical education has its own peculiarities related to the relationship between teacher-student, doctor-patient. But even in such cases, this training format demonstrates its flexibility. Distance learning gives each student unlimited opportunities for self-education, develops discipline, helps to gain the necessary knowledge regardless of location or employment. Distance learning was particularly important during the COVID-19 pandemic.

The authors present an analysis of the use of forms of distance learning, their advantages and disadvantages. The article specifies the existing difficulties in using distance learning technologies faced by teachers in the communicative, educational, motivational, organisational and technical process. In addition, the possibilities and experience of using distance learning for full-time students on the Moodle educational platform are revealed and substantiated.

Key words: education, medical university, professional competence, integration, interdisciplinary connections